

## Augustin om krige

Augustin (354-430) hører til oldkirkens betydeligste teologer. I sit værk 'Om Guds stad' (*De civitate Dei*) forfattet mellem 413 og 427 gjorde Augustin sig bl.a. en række statsteoretiske tanker i lyset af den kristne lære, som han opfattede den. Hans overvejelser omkring krigens natur lå bl.a. til grund for teologen Thomas Aquinas' (ca. 1225-1274) senere definition af retfærdig krig. Nedenstående uddrag er fra 'Om Guds Stad' samt skriftet 'Brev til manikæeren Faustus'.

10 [Om Guds stad:]

[I den fjerde bog (kapitel 3) sætter Augustin spørgsmålstegn ved, udvidelse af herredømme, der kun opnås ved krig, kan regnes for et gode og lykkelige mennesker.] Hvordan kan det være fornuftigt eller klogt at ville prale med rigets udbredelse og omfang, når man ikke kan påvise, at mennesker er lykkelige ved til stadighed at leve under krigens ulykker, ved at blod udgydes, hvad enten medborgeres eller fjenders, det er under alle omstændigheder menneskers blod, og ved altid at gå i frygtens skygge og være udsat for blodtørst. Glæden er da som et strålende, men skrøbeligt glas, som man så meget desto mere må frygte pludseligt skal gå i stykker. For lettere at kunne afgøre dette spørgsmål ikke fortabe os i tomme floskler og lade den klare tænkning sløves af store ord som "folk", "riger", "provinser". [...]

[I den nittende bog (kapitel 7) forklarer Augustin, hvorledes forskellen i sprog gør, at menneskers samfund sønderrives. Desuden beskriver han ulykken ved krige, også ved dem, der kaldes retfærdige:] Efter staden eller byen følger jordens kreds, som man anser for tredje trin i det menneskelige samfund. [...] Her gør for det første forskellen i sprog det ene menneske fremmed for det andet. For hvis to mennesker møder hinanden og tvinges til ikke at gå forbi hinanden, men til at være sammen, og ingen af dem kender den andens sprog, så kan umælende dyr, om de så er af forskellig slags, lettere danne fællesskab end de to, selv om de begge er mennesker. For når de ikke kan meddele hinanden, hvad de mener, så gavner den store lighed i natur alene på grund af sprogforskellen ikke spor med henblik på at knytte mennesker sammen i samfund. Derfor vil mennesket hellere være sammen med sin hund end med et fremmed menneske. [...] Men hvor mange og store krige, hvilke massakre på mennesker, hvilken udgydelse af menneskeblod har det ikke kostet?

Det er nu fortid. Men dermed er ulykken i sådanne onder ikke forbi. For selv om der ikke har manglet og fortsat ikke mangler fjender blandt folkeslag uden for riget, mod hvem der altid er blevet ført og fortsat føres krige, så har også selve imperiets udstrækning frembragt en værre slags krige, nemlig sociale krige og borgerkrige, hvorved menneskeslægten rystes, enten mens krigene føres, for at der omsider må blive ro, eller mens man frygter, at de skal bryde ud igen. [...]

Men den vise vil føre retfærdige krige, siger de. Som om han ikke, hvis han husker på sig selv som menneske, vil føle meget større smerte over, at retfærdige krige er blevet en nødvendighed for ham. For hvis de ikke var retfærdige, skulle han ikke føre dem, og så ville der ikke være krige for den vise. Det er modpartens uretfærdighed, der nøder den retfærdige til at føre krig, og denne uretfærdighed må under alle omstændigheder — fordi den begås af mennesker — smerte et menneske, også selv om den ikke gør det nødvendigt at føre krig. Lad derfor enhver,

der betragter disse så store, så forfærdelige, så grusomme onder med smerte, bekende sin ulykke. Men den, der ikke føler smerte i sindet ved at lide dette eller ved at tænke på det, er så meget mere ulykkeligt stillet, eftersom han kun mener sig lykkelig, fordi han også har mistet sin menneskelige sans.

5

[*Brev til manikæren Faustus:*]

10 [...] Beretningen om Moses' krige vil ikke udløse overraskelse eller forargelse, for i krige gennemført på guddommeligt bud udviste han ikke vildskab, men lydighed. Og Gud handlede ikke grusomt, da han påbød dette, men derimod for at straffe retfærdigt, idet han gav alle, hvad de fortjente og advarede dem, som havde behov for at blive advaret. Hvad er det onde i krig? Er det døden for nogle, som snart vil dø alligevel, for at andre kan leve i fredelig underkastelse? Dette er den rene kujonagtige modvilje, ikke nogen religiøs følelse. Krigens sande onder er 15 kærligheden til vold, grusom hævn, rasende og uforsonlig fjendskab, vild modstand og grådigheden efter magt og den slags; og det er generelt for at straffe den slags ting, at magtanvendelse er nødvendig for at udføre straffen, så at gode mænd kan føre krig i lydighed overfor Gud eller en retmæssig myndighed, når de finder sig i en sådan situation, hvad den menneskelige opførsel angår, at den rette opførsel kræver af dem at handle på denne måde eller at få andre 20 til at handle på denne måde. Ellers ville Johannes,<sup>1</sup> da soldaterne kom til ham for at blive døbt og spurgte ham: "Hvad skal vi gøre?", da ville han da også have svaret: "Smid jeres våben væk. Opgiv soldatertjenesten. I skal aldrig slå, såre eller lemlæste nogen." Men fordi han vidste, at den slags handlinger i kamp ikke var morderiske, men retfærdiggjort af loven og at soldaterne på denne måde ikke var ude på at hævne sig, men på at forsvare den offentlige orden, så svarede han: "Udøv ikke vold mod nogen, anklag ikke nogen uretfærdigt og vær tilfredse med jeres 25 løn." Og tilsvarende i tilfældet med den romerske centurion, som sagde: "Jeg er en mand under myndighed og jeg har soldater under mig og jeg siger til en af dem: 'Gå' og han går, og til en anden: 'Kom' og han kommer. Og til min tjener: 'Gør dette' og han gør det". Kristus priste hans tro og bad ham ikke om at opgive soldatertjenesten. Men der er ikke nogen grund til her at indlede en lang diskussion om retfærdige og uretfærdige krige. Meget afhænger af de årsager, der får mænd til at føre krige og af den myndighed, som de har for at føre dem; for den naturlige orden, som søger at bevare menneskehedens fred, den tilsiger at kongen skal have myndigheden til at føre krig, hvis han finder det tilrådeligt og at soldaterne skal gøre deres militære pligt for at sikre samfundets fred og sikkerhed.

35

*De civitate Dei* 4.3; 19.7: B. D. Larsen: Augustin – Om Guds Stad, Århus (2002) s.251, 818. Augustin *Brev til manikæren Faustus*, oversat af M. Pihl efter S.J. Allen o.a. (red.): *The Crusades: A Reader*, Toronto (2014), s.6.

---

<sup>1</sup> Johannes Døberen